

ԽՈՐԷՆ Ա.
ԵՊԻՍԿՈՊՈՍԱՊԵՏ
ԵՒ ԿԱԹՈՂԻԿՈՍ
Ա.Մ. ՀԱՅՈՑ
ՌԵՉՍ. 1932

ԽՈՐԷՆ ԾԱՌԱՅ ՅԻՍՈՒՍԻ ՔՐԻՍՏՈՍԻ ԵՒ ԱՆՀԱՍԱՆԵԼԻ ԿԱՄՕՔՆ ԱՍՏՈՒԾՈՅ ԵՊԻՍԿՈՊՈՍԱՊԵՏ ԵՒ ԿԱԹՈՂԻԿՈՍ ԱՄԵՆԱՅՆ ՀԱՅՈՑ ԾԱՅՐԱԳՈՅՆ ՊԱՏՐԻԱՐԻ ՀԱՄԱԶԳԵԱՍՆ ՆԱԽԱՄԵԾԱՐ ԱԹՈՌՈՑ ԱՐԱՐԱՏԵԱՆ ԱՌԱՔԵԼԱԿԱՆ ՄԱՅՐ ԵԿԵՂԵՑԻՈՑ ՍՐԲՈՑ ԿԱԹՈՒՂԻԿԷ ԷԶՄԻԱԾՆԻ

Շնորհազարդ Տ. ՍԱՀԱԿ Բ. և Աթուակից Տ. ԲԱԲԿԷՆ Ա. կաթողիկոսաց Տանն Կլիկիոյ, Ամենապատիւ Պատրիարքի Առաքելական Աթուոյն Ս. Յակոբեանց Երուսաղէմի Տ. ԹՈՐԴՈՄ Արքեպիսկոպոսի, Ամենապատիւ Պատրիարքի Հայոց Կ. Պոլսոյ Տ. ՄԵՍՐՈՊ Արքեպիսկոպոսի, Դերասպատիւ առաջնորդաց համօրէն թեմօրէից Մերոց, արքեպիսկոպոսաց, եպիսկոպոսաց, վարդապետաց, քահանայից և ամենայն պաշտօնէից Ս. Եկեղեցւոյ, Բնդհանուր Բարեգործական Միութեան և ամենայն ազգային աստուածահաճոյ հաստատութեանց և վարչութեանց նոցին և համօրէն հաւատացեալ հօտին Հայաստանեայց Եկեղեցւոյ, որ ի Հայաստան աշխարհի, ի Հանրապետութիւնս Խորհրդային Միութեան և յամենայն պետութիւնս ի սփիւռս աշխարհի, ողջոյն Հայրապետական և օրհնութիւն ի Միաձնաէջ Տաճարէս Ս. Էջմիածնի:

Ապաքէն յայտ է ամենեցուն եղբարց Մերոց սիրելեաց և հոգեւոր որդւոց ընտրութիւն Մեր յԱթու կաթողիկոսութեան Ամենայն Հայոց՝ ի ձեռն Համազ-

դային-եկեղեցական ժողովոյ, դումարելոյ ի տասնէն ցտասնեքեքն նոյեմբերի 1932 ամի: Յուշ ածեալ զպատմութիւն ժողովոց և զընտրութիւնս կաթողիկոսաց մերոց, կոչեմք զսա եզական՝ ոչ միայն ազատ զործառնութեամբ իւրով, առանց արտաքին ներգործութեանց և թելադրութեանց ի վնիւս, այլ և նորոգութեամբ հնաւանդ սովորութեանն՝ ըստ ոգւոյ Մերս եկեղեցւոյ, որ հայի յընտրութիւն միոյ և եթ թեկնածուի կաթողիկոսի և յօծումն նորա անմիջական, առանց միջամտութեան կամ հաստատութեան մարմնաւոր իշխանութեանն: Ընտրութիւն Մեր կատարեցաւ յերկտասաներորդ աւուր նոյեմբերի, իսկ զհայրապետական օծումն ընկալաք զկնի աւուր միոյ, ըստ միահամուռ ցանկութեան ամենայն ժողովականաց:

Ձայս ամենայն և զյաջողութիւն ելից ժողովոյն պարտիմք բարեհաճութեան Խորհրդային Կառավարութեան Հայաստանի:

Յայտ առնելով զայսպիսի բարեբաւորիկ նշանաց սկզբնաւորութեան Մերոյս Հայրապետութեան, սակայն ոչ մոռանամ զմտաւ ածել զգոհարարին հանդամանս ժամանակի և բերմանց, յորում վիճակեցաւ մեզ բազմիլ յԱթոռ առաքելաշնորհ Լուսաւորչին տանս Խորհրդմեան և սրբազան յաջորդաց նորին, կենդանի նահատակութեամբ և բազմեքախտ զործովք և արդեամբ որոց՝ յնթացս բազմահոլով դարուց, եհաս մեզ նաւ եկեղեցւոյ Մերոյ Սրբոյ անվտանգ յամենայն խութից և անփորձ ի փոթորկալից ալեաց: Յաջողեցի՞ր և Մեզ կատարել զնոյն պարտիս, զեղեալն ի վերայ Մեր թելադրութեամբն Աստուծոյ և ընտրութեամբ ժողովականաց համայն հաւատացեալ հօտին Հայաստանեայցս եկեղեցւոյ:

Ձի տեսանեմք զհաւատացեալ ժողովուրդն Մեր ցրուեալ ի սփիւռս աշխարհի, զրկեալ ի հայրենի տանէ և յընչից, թափառական յուրտոս օտար և հեռաւոր աշխարհաց, ծիւրեալ և պասքեալ յերեսաց աղքատութեան և պանդխտութեան, ենթակայ այլասերման, տատանեալ ի հաւատս և բեկեալ ի յուսոյ: Յաջողեցի՞ր և Մեզ մխիթարել զսգաւորս, բժշկել զհոգւով հիւանդացեալս, կանգնել զզլորեալս և հաստատել ի հաւատ և ի յոյս, ժողովել ի մի զցրուեալսն ի հոգևոր հայրենիս, ի փարախ Լուսատուին Մերոյ Հայաստանեայց: Յաջողեցի՞ր Մեզ ի կատար ածել զորոշումն Համազգային-եկեղեցական ժողովոյն, կազմել զնոր սահմանադրութիւն, ըզխեալ ի նուիրական և ի պատմական ականգութեանց եկեղեցւոյ Մերոյ, ի նկատ առեալ և զբազմատեսակ իրաւակարգ ժողովրդոց, յորոց միջի բնակեալ կան հատուածք հաւատացելոց Մերոց, բարեկարգել և նորոգել զհնացեալ սովորութիւնս և կարգս, որք կարօտին սրբազրութեան, ըստ պահանջից և կարեաց նորոյ ժամանակի ի սահմանս իմաստուն խոհականութեան և զգուշաւորութեան, բարւոքել զնիւթական ծանր վիճակ Աթոռոյս ի պահպանութիւն և ի յարատեւութիւն միաբանական ուխտիս և դաստիարակել զմանկունս եկեղեցւոյ ի սպասաւորութիւն և ի կենդանի քարոզութիւն Բանին կենաց: Յուսալ յուսամ միայն յողորմութիւն և յօգնականութիւն Աստուծոյ, եթէ հասանիցէ Մեզ ի թիկունս՝ առ ի զօրացուցանել զտկարութիւնս ի պահպանութիւն և ի կարգաւորութիւն լրութեան եկեղեցւոյ Մերոյ Սրբոյ:

Յուշ ածելով զգոհարարութիւնս ժամանակիս և հանգամանաց, սակայն ոչ դանդաղիմ զոհանալ զԱստուծոյ, զի չեմ միայնակ ի կրել զծանր լուծ պարտա-

ւորութեանցս ի կառավարութեան սրբոյ եկեղեցւոյ և համօրէն հաւատացեալ հօտին, զի ունիմք ընդ Մեզ զՏէր ՍԱՀԱԿ Կաթողիկոս Տանն Կիլիկիոյ, զիմաստութեամբ ծերացեալ եղբայրն Մեր ընդ Աթոռակցաւ իւրով Տեառն ԲԱԲԳԷՆԻ, զՏէր ԹՈՐԳՈՄ Արքեպիսկոպոսն յաթոռ Պատրիարքութեան Ս. ՅԱԿՈԲԵԱՆՅ Երուսաղէմի, զՏէր ՄԵՍՐՈՊ Արքեպիսկոպոսն յաթոռ Պատրիարքութեան Կ. Պոլսոյ, այլ և առ Մեզ ունիմք զանդամս Գերագոյն Հոգեւոր Խորհրդոյ և զմիաբանական ուխտ Ս. Աթոռոյս, զամենայն Առաջնորդս թեմօրէից Մերոց, զազգային-եկեղեցական վարչութիւնս և զխորհուրդս, որք միացեալ ի սիրտ և ի հոգի սիրովն Բրիստոսի և եկեղեցւոյ Մերոյ, օգնական լիցին ի կատարման պարտեացս ի պահպանութիւն և ի պայծառութիւն Մօրս ընդհանրականի և հոգեւորի:

Արդ, առ Ձեզ են Բանք իմ, Շնորհազարդ Տ. ՍԱՀԱԿ Կաթողիկոս Տանն Կիլիկիոյ և Աթոռակից Տ. ԲԱԲԳԷՆ, ողջունեմ զՁեզ սիրով եղբայրութեան, որպէս զհոգեւոր և զսիրելի հարազատս Մեր. չեն ինչ թեթև և վիճակեալ Ձեզ պարտիք առ ի հովուել և ի մի ժողովել զհաւատացեալն ի Ձեզ հօտ, որ ի հետեւանս դժբաղդ բերմանց, զրկեալ ի հայրենի երկրէն, նուազեալ ի սրոյ, ի սովոյ եւ ի համաճարակ հիւանդութեանց, մնացորդիւք միայն մակաղեալ կայ ընդ հովանեաւ հոգեւոր տեսչութեան Ձերոյ, ընդ հիւրընկալ երկնի ազնիւ ժողովրդեանն Սուրիոյ: Հաճութեամբ տեղեակ եմք զբազմազան վաստակոց և աշխատանաց Ձերոց ի վերակազմութիւն կաթողիկոսարանիդ, ի բացումն դպրոցաց և աստուածահաճոյ հաստատութեանց առ Ձեզ և յամենայն քաղաքս և յաւանս, ուր բնակեալ և դադարեալ կան ազգայինք Մեր: Ուրախ եմք յոյժ ընդ վաստակ և ընդ յաջողութիւն Ձեր, զոր իմ իսկ սեպհական համարիմ:

Ողջունեմ և զՁեզ, եղբայր Մեր՝ Ամենապատիւ Տէր ԹՈՐԳՈՄ Պատրիարք Հայոց Երուսաղէմի՝ միաբանական ուխտիւդ. Աթոռ Պատրիարքութեանդ հանդերձ այլ սրբազան տեղեաւքդ պարծանք մեր են, Հայաստանեայցս եկեղեցւոյ և հօտի յաչս ընդհանուր քրիստոնէութեան, տեղիք սուրբ զարշապարաց և կենդանարար աւետարանական քարոզութեան Փրկչին մերոյ, ի պահպանութիւն և ի պայծառութիւն որոց տքնիք Դուք և միաբանական ուխտ Ս. Յակոբեանց: Հայցելով զինամս և զհովանաւորութիւն Աստուծոյ ի վերայ Ձեր և միաբանութեանդ, մաղթեմք և ցանկամք, զի Պատրիարքարանդ և վանք եղիցին ընդ կրօնականին և լուսատու ջահ եկեղեցական-ազգային զիտութեանց, մշակութեան դպրութեան, արուեստի և պատմութեան ազգիս, շողկապ կենդանի ներկայիս ընդ անցելոյն, ժառանգաւոր դպրոցդ սերմնարան քրիստոնէական կենդանի քարոզութեան և տուն ճշմարիտ դաստիարակութեան և լուսաւոր պատրաստութեան ուխտի մանկանց և պաշտօնէութեան մերս եկեղեցւոյ: Ուրախ եմք հոգւով, զի ի ժամանակս նախորդիդ, հոգելոյս Տէր ԵՂԻՇԷԻ Պատրիարքի սկզբնաւորեալ, այժմ առաւել եռանդեամբ շարունակէք զգործ յառաջդիմութեան ժառանգաւորաց դպրոցիդ, զվերակազմութիւն տպարանիդ և հրատարակչական գործոյ, որպէս և նիւթական բարեկարգութեան վանուցդ:

Ողջունեմ և զՁեզ, եղբայր Մեր Տէր ՄԵՍՐՈՊ Արքեպիսկոպոս՝ Պատրիարք Հայոց Կ. Պոլսոյ, հանդերձ Եպիսկոպոսական և քահանայական դասիւդ և Ազգային-եկեղեցական վարչութեամբք: Եւ Դուք չէք ազատ ի վշտաց և ի նեղութեանց բերմամբ բարձր պաշտօնիդ: Մաղթեմք վասն ձեր ամենեցուն՝ զօ-

բանալ շնորհօք վերին տեսչութեան, որ ղեկավարն է բաղդի և կենաց ազգաց և ժողովրդոց, զի կարող լինիցիք տանել զուժ՝ եղեալն ի վերայ Ձեր, մխիթարել զժողովուրդն Մեր, որ ի Կ. Պոլիս և յամենայն զաւառս, պահպանելով որպէս զթանգազին մասն և ժառանգութիւն ընդհանրական Եկեղեցւոյս, հաստատելոյն ձեռամբ Լուսաւորչին Հայաստանեայց:

Ընդ հայրական ողջունիս յորդորեմ և զՁեզ, զամենայն Առաջնորդս թեմօրէից Մերոց, զգաստ եպիսկոպոսաց և վարդապետաց, որք ի Հայաստան աշխարհի, ի Խորհրդային Միութեան և յարտասահմանի, լինել զգաստ և աշակուրջ ի պաշտամանդ, ժիր ի քարոզութեան Բանին կենաց, օղակ կենդանի ընդ մէջ հաւատացեալ ժողովրդոց և Հայրապետական Աթոռոյ, զի ամենեքեան Դուք հոգեւոր որդիք էք Մեծի Տանս և անդամք միաբանական ուխտիս, որ ի Ս. Էջմիածին: Զգուշացուցանեմք մանաւանդ զԱռաջնորդս արտասահմանեան թեմօրէից, հեռի կալ և պահել զհաւատացեալ Ձեր ժողովուրդ ի կուսակցական պայքարաց և յանախորժութեանց, հայելով միայն ի բարոյական և ի կրօնական շինութիւն հօտիդ: Հայրենի երկիրս և համայն ազգ ի սիրւոս կարօտին խաղաղութեան առ ի բուժել զընկալեալ վէրս իւրեանց, ուստի և պարտիք զուն զործել վտարել ի միջոյ հաւատացելոց զամենայն ինչ, որ հակառակ կայ խաղաղութեան և մի թողուլ զթշնամական արարս ընդդէմ Մայր Հայրենեաց Մերոց՝ Խորհրդային Հայաստանի և Կառավարութեան նորին: Յորդորեմք և զբահանայս և զամենայն պաշտօնեայս ընդ իշխանութեամբ Ձերով, կենցաղավարութեամբ և հաւատարմութեամբ առ մայրս մեր Ս. Եկեղեցի, օրինակ հանդիսանալ ամենայն հաւատացելոց, վառել զՎահ հաւատոյ և բարեպաշտութեան ի հոգիս հաւատացելոց: Ողջունեմք և օրհնեմք զամենայն Ազգային-Եկեղեցական վարչութիւնս և խորհուրդս թեմօրէից և եկեղեցեաց, որք աստ ի Միութեանս և յարտասահմանեան զաղութս:

Ողջունեմք և օրհնեմք յանուն Տեառն զամենայն հաստատութիւնս, որք հային ի պահպանութիւն եկեղեցեաց, դպրոցաց, յօգնութիւն աղքատաց և յայլ աստուածահաճոյ նպատակս, և ի զլուխ ամենեցուն զԲարեգործական Ընդհանուր Միութիւն ամենայն մասամբք, որ օգտակար և ընդարձակ զործունէութեամբ իւրով զբաւեալ է զսէր և զհամակրութիւն համայն Հայոց, սրբելով զարտասուս բազմաց նեղելոց և վշտացելոց յերեսաց անոք չբաւորութեան, բանալով դպրոցս և արհեստանոցս ի դաստիարակութիւն որոց և աղքատաց: Յորդորեմք զՁեզ ամենեանին, զվարիչս ամենայն բարենպատակ ընկերութեանց և հաստատութեանց, իրազեկ պահել զՄեզ յամենայն ձեռնարկութիւնս և ի զործառնութիւնս, զի և ես ուրախ եղէց ընդ յառաջադիմութիւն և ընդ բարեգործութիւն որդւոցս, օրհնելով զանուն Տուողին շնորհաց, որ հաստատեալ է ի հոգիս մարդկան զգութ և զսէր եղբայրական:

Հուսկ յետոյ ողջունեմք և օրհնեմք զՁեզ, ժողովուրդ Հայոց, որք բնակեալ կայք ի բնիկ հայրենի երկրին մերում և ի դրացի պետութիւնս Խորհրդային Միութեան: Ողջունեմք և օրհնեմք նաև զվտարանդի զաւակունս Մեր, նժգեհեալս յայլ և այլ սահմանս և ի քաղաքս արտասահմանեան ազգաց: Կենդանութիւն և պահպանութիւն հոգեւոր և թանգազին ժառանգութեանս, որ է Հայաստանեայց Եկեղեցի, կախեալ կայ ի հաւատոյ, ի սիրոյ և ի բարեպաշտական ըզգացմանց հաւատացելոցդ, զի չիք Եկեղեցի առանց ժողովրդեան, զի նա կեայ

և մնայ յաւիտեան ի վերայ Վիմին կենդանոյ, որ է հաւատ քրիստոնէական ի սիրտ հաւատացելոց: Արդ, սիրեցէք զմայրն Ձեր հաւատոյ, զսուրբ Եկեղեցի և եղբուք հաւատարիմ որդիք նորա՝ ուր և գտանիցիք: Կատարեցէք զպարտիս Ձեր ծնողական՝ դաստիարակելով զզաւակունս ի հողի քրիստոնէական, ի սէր մայրենի եկեղեցւոյ, լեզուի, հայրենեաց և սրբազան աւանդութեանց: Ձանացաբուք պահել զբարձր անուն և զպատիւ ազգի յաշս օտարաց, յորոց միջի բնակեալ կայք, աշխատութեամբ, մաքուր եւ ազնիւ կենցաղավարութեամբ, բարեպաշտութեամբ և կատարմամբ քաղաքացիական պարտաւորութեանցդ: Մի անշատեսցեն զՁեզ տարածութիւնք հեռաւորք, ծովք և ովկիանոսք ի սիրոյ ընդ նիւ ժողովրդեան, բնակելոյ ի պատմական հայրենիս և ի Մայր Աթոռոյ, որ սիրտ կենդանութեան եղեալ է հողեր կենաց համայն ազգի, վկայ և կոթող յաւիտեանական պատմական անցից, ուրախութեան և վշտի, յաշտութեան և տառապանաց ժողովրդեան մերոյ դարուց ի դարս:

Որդեակք իմ հոգևորք, հատուածեալք յօտար սահմանս հեռաւոր ազգաց և պետութեանց, զկնի յորդորական բանից և օրհնութեան ունիմք ասել Ձեզ և բան ինչ մխիթարական և աւետաւոր, զի թէպէտ ըստ բերման դժբաղդ հանդամանաց աւերեցաւ երկիր մեր և տարազրեցաւ կենդանի մնացեալ ժողովուրդն ի սիրիւս աշխարհի, որոց մասն են և բազումք ի Ձէնջ, սակայն ողորմութեամբն Աստուծոյ շնորհեցաւ մեզ Արարատեան աշխարհն սահմանակից զաւառաւքն, որ օր ըստ օրէ ծաղկեալ բարգաւաճի ի շինարարութեան և ի քաղաքակրթական-գիտական և ի տնտեսական ամենատեսակ ձեռնարկութիւնս ի ձեռն բարեջան Կառավարութեան Խորհրդային Հայաստանի: Ժողովուրդ մեր ջան ի զործ եղեալ զաւանդականն իւր աշխատասիրութիւն և զեռանդ, նորոգէ զաւերեալ հայրենիս իւր, բարեփոխելով զնա յերկիր պտղաբեր և բարեկեցիկ: Մինչ ի հաստատութիւն Խորհրդային Կառավարութեանն ի Հայաստան աշխարհի, յերեսաց աղքատութեան երկրին հազարք հազարաց յազգէ մերմէ խնդրէին զգիւտ պատառ մի հացի յօտար քաղաքս Կովկասու, Ռուսաստանի և արտասահմանի, այժմ երկիր մեր ոչ միայն բաւարարէ զկարիս սննդեան և կենաց բնիկ ժողովրդեանն, այլ և հետզհետէ ընդունի ի ծոց իւր զցրուեալ որդիս յօտար սահմանաց: Ձայս յայտ առնեմք Ձեզ, որդեակք մեր սիրելիք, յուրախութիւն և ի մխիթարութիւն, յորդորելով զՁեզ սատարել բարոյապէս և նիւթապէս վերաշինութեան երկրիս, ըզկրթական և զբարենպատակ ամենատեսակ հաստատութեանց ասեմ, զվերաշինութեանէ քաղաքաց և զիւղօրէից, զգործարանաց և զծաղկմանէ երկրագործութեան, զի Դուք ոստ էք միոյ ծառոյն, արմատք և բուն կենդանութեան որոյ հաստատեալ կան ի պատմական հայրենիս մեր՝ ի Խորհրդային Հայաստանի:

Շնորհք, սէր և խաղաղութիւն եղիցի ընդ Ձեզ, ամէն:

Տուաւ Կոնդակս յամի շնորհաց Փրկչին 1933 ի 1 յունիսի
ըստ Տումարիս ՌՅԶԲ, ի Հայրապետութեան Մերում յԱ. ամի
յԱրարատեան Մայր Աթոռ Ս. Էջմիածնի, ի Վաղարշապատ:

թ. 1

(Իսկականին վրայ ստորագրուած է)

ԽՈՐԷՆ Ա.

ԿԱԹՈՂԻԿՈՍ ԱՄԵՆԱՅՆ ՀԱՅՈՑ